Дәріс 14

Дін философиясы

Дәрістің мақсаты: дін философиясын жан-жақты талдап, студенттерге негізгі мазмұнын жеткізу.

1. Дін ұғымы, мәні
2. Дін құрылымы және қызметі
3. Дін философиялық білім ретінде

02

Дін ұғымы мен мәні

Анықтама

Дін – қасиеттілік пен құдайылықтан, абсолютті бастаудың бар екендігінен туындайтын, өмір салтын қалыптастыратын дүниетаным; адамға күш беретін тылсым күшке тәуелділік сезімі.

Тар анықтама

Дін – тек жоғарғы күшке немесе құдайларға сенім ғана емес. Құдайдың барына сенуге болады, бірақ өмірді онымен байланыстырмауға да болады.

Эпикур

Құдайлардың барын мойындады, бірақ олар адамдардың істеріне араласпайды деп түсіндірді.

Ортақ ядро

Болмыстың толықтығына сену – діннің эгоцентрлік, социоцентрлік және космоцентрлік түсіндірудегі ортақ ядросы.

03

Діни сана және даму сатылары

ДАМУ САТЫЛАРЫ

Табиғи дін

Табиғи күштер құдайлар сияқты болып көрінді.

Заңдық дін

Діни қағидалар мен ережелерді бұлжытпай орындау талап етілді.

Ақталу діні

Құдай алдындағы күнәлілік, болмыстың қасіреттілігі және Құдайдың мейірімділігі сезімінен туындайды.

ДІНИ САНА ҚҰРЫЛЫМЫ

Діни психология

Діни идеялармен байланысты стихиялы қалыптасатын түсініктер, сезімдер, көңіл-күйлер, әдет-дәстүрлер жиынтығы.

Діни идеология

Діни идеялар жүйесі; оны діни ұйымдар мен дінбасылар қалыптастырып таратады. Маңызды бөлігі – теология.

04

Діннің қызметтері

1

Әлеуметтік

Қоғамдық процестерді басқару, тұрақтылық сақтау, ұлттық менталитет қалыптастыру.

2

Адамгершілік

Жалпыадамзаттық моральдық қасиеттерді насихаттап, индивидтің адамгершілік келбетін өзгертеді.

3

Компенсаторлық

Қиындық кезінде үміт, сенім-жігер және рухани күш береді.

Атеистік көзқарас

Дін өмір шындығын бұрмалап, фантастикалық тұрғыдан түсіндіреді.

Діни көзқарас

Дін – нағыз ақиқат, танымның ең жоғарғы сатысы. Қазіргі қоғамда осы көзқарас басым.

05

Теология және Құдай ұғымы

Теология

Грек. theos – Құдай, logos – сөз: Құдай, оның қасиеттері мен белгілері туралы ілімнің жүйелі баяндалуы және негізделуі.

Құдай ұғымы

Жеке Мендерден жоғары тұрған, кемшілігі жоқ абсолютті тұлға; мәңгі, өлмейтін рух. Дүниенің бірінші шындығы және соңғы мақсаты.

Құдай – Тұлға ретінде

Христиандар Құдайдың абсолютті тұлғалығын Үштік ретінде сипаттайды: Құдай жалғыз, бірақ үш сипатта.

Құдай-Әке | **Құдай-Ұл** | **Құдіретті Рух**

Бұл тұжырымды барлық теологтар құптамайды.

06

Құдайдың жаратылыс модельдері

Эманация

Неоплатондықтар: Құдай дүниені өзінен тудырады, мән құбылысқа ауысады (лат. emanatio – ағу, шығу).

Панентеизм

Барлығы Құдайда: дүние толығымен Құдайда, бірақ Құдай дүниемен шектелмейді – үлкен шеңбер ішінде кіші шеңбер.

Теизм

Құдай дүниеден бөлек шексіз Болмыс; дүние ештеңеден (ex nihilo) Сөзімен, Еркімен жаратылады. Иудаизм, христиандық, ислам.

Деизм

Құдай дүниені тудырады, бірақ оның дамуына араласпайды. Чербери; Толанд, Вольтер, Лейбниц.

07

Қорытынды: атеизм

Атеизм (atheism – құдайсыз)

Құдайға тұлға ретінде сенімді, сондай-ақ басқа құдайларға, жоғарғы күштерге сенімді терістеу және сыни талдау. Сын философиялық, ғылыми немесе тарихи-ғылыми болуы мүмкін.

Абстрактілі атеизм жоқ

Әрбір атеизм өзі терістейтін нақты дінмен байланысты, сондықтан оны сол дінге қарай атау дұрысырақ:

- христиандық атеизм
- мұсылмандық атеизм
- иудейлік атеизм

Шатастыру

Қазір атеизмді еркін ойлаумен, діни индифферентизммен, антиклерикализммен араластырады. Атеизм – монотеизмге қарсы.

08

Пайдаланған әдебиеттер

1. Летопись тюркской цивилизации. Т.2. Барнаул, 2025.
2. Ғабитов Т.Х. Қазақ философиясының тарихы. Алматы, 2022.
3. Хасанов М., Петрова В., Джамбаева Б. Философия. Алматы, 2014.
4. Ғабитов Т.Х. Қазақтану: тарих философиясы. Алматы, 2022.
5. Бегалинова К.К., Альжанова У.К. Философия. I, II том. Алматы, 2010.
6. Аташ Б.М. Философия. Алматы, 2014.
7. Ғабитов Т.Х. Философия. Алматы, 2022.
8. Грядовой Д.И. Философия. М., 2012.
1. Лавриненко В.Н. Философия. М., 2012.
2. Иманқұл Н. Философия әлемінде: болмысы мен тарихы. Алматы, 2006.
3. Нысанбаев Ә., Әбжанов Т. Қысқаша философия тарихы. Алматы, 2009.
4. Алтай Ж., Қасабек А. Философия тарихы. Алматы, 2008.
5. Дүниежүзілік философияның онтологиясы. 10-т. 2009.
6. Алексеев П.А., Панин А.В. Философия. М., 2006.
7. Әл-Фараби. Шығармаларының 10 томдық жинағы. Алматы, 2005–2008.
8. Мырзалы С. Философия. Алматы, 2008.